

Nr 318.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag om bedrivande av industrirörelsen vid Laxå bruks aktiebolag med Aktiebolaget Statens skogsindustrier som ägare; given Stockholms slott den 30 maj 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 maj 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, följande.

Genom beslut den 28 februari 1947 godkände Kungl. Maj:t ett mellan domänstyrelsen, å ena sidan, samt Laxå Röforsbruken aktiebolag, å andra sidan, ingånget köpeavtal, varigenom kronan av bolaget inköpte samtliga aktier i Laxå bruks aktiebolag mot en köpeskilling av 18 miljoner kronor. Tillika förordnade Kungl. Maj:t, att domänstyrelsen för gäldande av köpeskillingen och övriga med köpet förenade utgifter finge anlita domänverkets markinköpsfond.

Laxå bruks tillgångar utgöras huvudsakligen av skogsfastigheter med en areal produktiv skogsmark av omkring 20 000 hektar samt ett sågverk, ett järnverk, omfattande masugn, slaggulls- och stålsandsfabrik, en järnvägsanläggning och elektriska kraftanläggningar m. m.

Kungl. Maj:t uppdrog den 28 februari 1947 åt den blivande nya styrelsen i bolaget att utreda vissa frågor, som uppkommit i samband med statens förvärv av aktierna i Laxå bruks aktiebolag, nämligen bland annat om bolagets skogar skulle överföras till domänfonden eller om i stället aktierna borde ingå såsom tillgång i fonden samt huru med bolagets industrier skulle förfaras, sedan det bolaget tillhöriga sågverket överförts till Aktiebolaget Statens skogsindustrier. Härvid skulle styrelsen undersöka, om jämväl dessa industrier borde övertagas av sistnämnda bolag eller om industrierna borde under någon annan form bedrivas med staten såsom ägare, eller ock huruvida de borde försäljas.

Vid extra bolagsstämma den 12 mars 1947 utsågos till ordinarie styrelseledamöter i Laxå bruks aktiebolag generaldirektören B. von Stockenström, f. d. justitierådet R. Eklund och direktören K. O. Norlin.

Såsom sakkunniga att biträda styrelsen vid den anbefallda utredningen tillkallade jag jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 februari 1947 professorn Karin Kock, bruksdisponenten G. De Geer, Lesjöfors, och byråchefen i riksräkenskapsverket C. A. Murray. Sedan professor Kock utnämnts till statsråd, har i hennes ställe till utredningsman utsetts ledamoten av riksdagens första kammare, driftsingenjören K. Hesselbom.

I skrivelse den 23 maj 1947 har styrelsen för Laxå bruks aktiebolag jämte de särskilda sakkunniga i anledning av det lämnade utredningsuppdraget framlagt vissa förslag rörande redovisningen och förvaltningen av bolagets skogs- och jordbruksfastigheter samt bedrivandet av bolagets industrier.

I fråga om skogs- och jordbruksfastigheterna ha utredningsmännen uttalat, att något skäl att dessa fastigheter, sedan staten blivit ägare till desamma, fortfarande skulle drivas i bolagsform icke syntes föreligga. Utredningsmännen ha därför föreslagit att nämnda fastigheter, vilka vid köpet beräknats till ett värde av 13,4 miljoner kronor, i räkenskaperna för budgetåret 1946/47 skulle överföras till domänfonden utan särskilt vederlag.

Sågverket ha utredningsmännen ansett under varje förhållande böra ägas eller förvaltas av Aktiebolaget Statens skogsindustrier. Beträffande övriga industrieanläggningar (järnverk och slaggullsfabrik) har direktören Norlin i en promemoria anfört vissa väsentligen produktionstekniska skäl för att dessa industrier böra bedrivas i förening med sågverket under Aktiebolaget Statens skogsindustriers regi. Till de i promemorian uttalade synpunkterna ha de övriga utredningsmännen i huvudsak anslutit sig. Enär enligt utredningsmännens uppfattning någon anledning icke nu finnes att ifrågasätta försäljning av järnverksrörelsen och därigenom skilja på en gemenskap, som av ålder varit rådande, ha ifrågavarande industrier föreslagits åtminstone tills vidare skola ägas eller förvaltas av Statens skogsindustrier. Utredningsmännen ha anfört, att själva hyttrörelsen visserligen låge vid sidan av Statens skogs-

industriens övriga verksamhet, men att denna rörelse kunde för sin träkolsförsörjning komma att bli hänvisad till Statens skogsindustriens respektive domänverkets träkolsproduktion. Vad slaggullsfabriken beträffade utgjorde dess produktion, vars största avsättning ägde rum inom byggnadsindustrien, ett mycket värdefullt komplement till Statens skogsindustriens trähustillverkning. Med hänsyn bland annat till de goodwillvärden Laxå bruks aktiebolag ägde, framför allt beträffande tackjärnstillverkningen, syntes enligt utredningsmännens uppfattning bolaget böra bibehållas och drivas av Statens skogsindustrier såsom ett dotterbolag. Något motiv att nu lösbräta och till Statens skogsindustrier överföra sågverksanläggningen föreläge enligt utredningsmännens åsikt för närvarande icke, utan den nuvarande industrienheten borde åtminstone tills vidare bibehållas. Skulle utvecklingen i framtiden motivera ett överförande av t. ex. hytt rörelsen till annat statligt organ eller en försäljning av densamma, kunde frågan då tagas upp till förnyat övervägande.

På angivna skäl ha utredningsmännen förordat, att samtliga aktier i Laxå bruks aktiebolag försålles till Aktiebolaget Statens skogsindustrier. Utredningsmännen ha anfört, att försäljningen borde ske per den 30 juni 1947 för den köpeskilling, som framkomme, sedan inköpspriset för aktierna minskats med dels värdet av skogs- och jordbruksfastigheterna, 13,4 miljoner kronor, dels ock nettovärdet av 1946/47 års avverkning. Resultatet av nämnda avverkning komme därvid att redovisas hos domänverket. Domänstyrelsen skulle äga till bokförda värdet eller cirka 10 000 kronor övertaga den fastighet, vari bolagets huvudkontor invid Laxå station vore belägen, liksom även de ytterligare byggnader, som icke erfordrades för industriernas behov.

I fråga om finansieringen av Aktiebolaget Statens skogsindustriens aktieköp ha utredningsmännen föreslagit, att bolaget för ändamålet genom domänstyrelsen borde erhålla förlagslån till erforderligt belopp emot räntebärande revers, att återbetalas så snart bolaget bleve i stånd därtill. I detta sammanhang ha utredningsmännen framhållit, att bolaget under de gångna åren kunnat till domänstyrelsen återbetala det vid bolagets start år 1941 erhållna förlagslånet om cirka 9,2 miljoner kronor, men att bolaget alltjämt vore nödsakat att temporärt hos domänstyrelsen upptaga förlagskredit till rörelsemedel mellan skeppningsperioderna i Övre Norrland.

Över utredningens förslag ha infortrade utlåtanden avgivits av domänstyrelsen, riksräkenskapsverket och statskontoret.

Förslaget att de Laxå bruks aktiebolag tillhöriga skogarna skulle utan vederlag överföras till domänfonden och att aktierna i bolaget, vars tillgångar därefter skulle omfatta industrianläggningarna, skulle övertagas av Aktiebolaget Statens skogsindustrier ha av *domänstyrelsen* och *riksräkenskapsverket* lämnats utan erinran. Det sistnämnda ämbetsverket har emellertid framhållit, att domänverkets markförvärvsfond icke lämpligen borde vara placerad i industriaktier samt att Aktiebolagets Statens skogsindustrier bildats efter beslut av riksdagen för övertagande av industrianläggningar som ti-

digare tillhört domänverket. Ämbetsverket funne angeläget, att staten tillhöriga bolag icke utan riksdagens hörande utvidgade sin verksamhet till andra områden än sådana, för vilka de bildats. På grund härav erfordrades enligt riksräkenskapsverkets mening riksdagens medgivande till att Aktiebolaget Statens skogsindustrier förvärvade aktierna i Laxå bruks aktiebolag.

Statskontoret har anfört, att de av utredningen föreslagna åtgärderna från statskontorets sida föranledde erinring endast beträffande förslaget att Laxå bruks aktiebolag för framtiden skulle drivas såsom dotterbolag till Statens skogsindustrier. Det syntes ämbetsverket riktigare, att de för inköp av aktierna i förstnämnda bolag erforderliga medlen äskades av riksdagen under fonden för statens aktier. Sagda medel skulle i så fall tillföras domänverkets markinköpsfond.

Departements-
chefen.

Statens inköp av aktierna i Laxå bruks aktiebolag har förestavats av att det ur statens intressen ansetts lämpligt att förvärva bolagets omfattande och mycket välbelägna skogar jämte tillhörande sågverksanläggning, vilka tillsammans utgöra ungefär fyra femtedelar av bolagets samtliga tillgångar. I enlighet med vad som förordats vid den av bolagets nya styrelse med biträde av särskilda sakkunniga verkställda utredningen böra såsom mest ändamålsenligt ur redovisnings- och förvaltningssynpunkt bolagets skogs- och jordbruksfastigheter överföras till domänfonden utan vederlag. Då Aktiebolaget Statens skogsindustrier driver den staten tillhöriga skogsindustriella rörelsen är naturligtast att detta bolag även omhänderhar Laxå bruks sågverk.

Utredningen, som haft att undersöka huruvida Laxå bruks övriga industri- anläggningar, masugn, stålsands- och slaggullsfabrik, böra bedrivas med staten som ägare och i så fall under vilken form detta bör ske, eller huruvida de böra försäljas, har förordat, att förenämnda industrier tills vidare alltjämt skola drivas i förening med sågverket och att de sålunda skola ägas eller förvaltas av Aktiebolaget Statens skogsindustrier. Enligt vad utredningen givit vid handen tala driftsekonomiska synpunkter för att icke skilja den nuvarande gemenskapen mellan sågverks- och järnverksrörelsen. Produktionen vid slaggullsfabriken skulle med fördel kunna utnyttjas vid Statens skogsindustriers trähustillverkning. Statskontoret har uttalat sig mot att Laxå bruk gjordes till ett dotterbolag till Statens skogsindustrier och i stället förordat, att Laxå bruks aktiebolag skulle få en fristående ställning. Anslag skulle sålunda äskas av riksdagen för inköp av aktierna i bolaget. Med hänsyn till att sågverket otvivelaktigt bör förvaltas efter samma grunder som övriga staten tillhöriga skogsindustrier och det av produktionstekniska skäl synes lämpligt att gemenskapen mellan sågverksrörelsen och järnverksrörelsen bibehålles synes utredningens förslag vara att föredaga. Enär Statens skogsindustrier tillkommit för att förvalta statens skogsindustriella rörelse skulle emellertid dess förvärv av Laxå bruks järnverksrörelse

innebära en utvidgning av Statens skogsindustriers verksamhetsområde. Med hänsyn härtill synes frågan böra underställas riksdagen.

Därest riksdagen medgiver, att Statens skogsindustrier må förvärva aktierna i Laxå bruks aktiebolag, torde förvärvet böra finansieras genom att Statens skogsindustrier emot räntebärande revers erhåller förlagslån till erforderligt belopp ur domänverkets markinköpsfond. Förlagskrediten bör återbetalas, så snart Statens skogsindustrier blir i stånd därtill, vilket, om nuvarande konjunkturen på trävarumarknaden skulle stå sig, kan förutsättas ske inom icke alltför avlägsen framtid.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att Aktiebolaget Statens skogsindustrier må i överensstämmelse med vad jag förut angivit förvärva aktierna i Laxå bruks aktiebolag.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Malte Olsson.